

Examination of the Correlation Between Prosocial Behaviours of Young Children Based on Views of Mother- Father- Teacher and Between Prosocial Behaviours Of Mother- Father- Child

Hülya Gülay Ogelman¹, Merve Canbeldek^{2*}

^{1,2}Pamukkale University, Faculty of Education, Turkey

ARTICLE INFO

Article History:

Received
28.03.2016
Received in revised
form 16.06.2016
Accepted
28.06.2016
Available online
30.06.2016

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine the correlation between prosocial behaviours of young children based on views of mother-father-teacher and reveal the correlation between prosocial behaviours of mother-father-child. The sample of the study consisted of 92 children aged between 52-72 months, and their 92 mothers, and 92 fathers. The Personal Information Form, Ladd and Profilet Child Behaviour Scale Prosocial Behaviour Subscale, Child Prosociality Scale (Mother/ Father Forms), and Adult Prosociality Scale (Mother/ Father Forms) were used as data collection tools. According to results of the study, it was determined that there was a significant and positive correlation at moderate level between prosocial behaviours of the children based on mothers' views and their prosocial behaviours based on fathers' views. Additionally, no statistically significant correlation was found between prosocial behaviours of children and their mothers and fathers.

© 2016 AUJES. All rights reserved

Keywords:

Prosocial Behavior, Preschool Period, Mother, Father

Extended Abstract

Purpose

The purpose of this study was to examine the correlation between prosocial behaviours of young children based on views of mother-father-teacher and reveal the correlation between prosocial behaviours of mother-father-child.

Method

Relational screening method was used in the study. The sample of the study consisted of 92 children aged between 52-72 months, their 92 mothers and 92 fathers. The Personal Information Form, Ladd and Profilet Child Behaviour Scale Prosocial Behaviour

* Corresponding author's address: Pamukkale University, Faculty of Education, Department of Pre-school Education, Denizli
E-mail: mcanbeldek@pau.edu.tr
Telephone: 0258-296 11 68

Subscale, Child Prosociality Scale (Mother/ Father Forms), and Adult Prosociality Scale (Mother/ Father Forms) were used as data collection tools. The data of the study were collected in the fall term of 2015-2016 academic year. While the teachers filled in Ladd and Profilet Children Behaviour Scale Prosocial Behaviour Subscale, the parents filled in Child Prosociality Scale (Mother/Father Forms) for their children and Adult Prosociality Scale (Mother/Father Forms). The teachers and the parents were informed about the study and assessment tools before the data collection process.

Results

The results revealed a significant and positive correlation at moderate level between the children's prosocial behaviours based on the mothers' views and their prosocial behaviours based on the fathers' views. Accordingly, as the prosocial behaviour level of the children based on the mothers' views increased, the prosocial behaviour level of the children based on the fathers' views increased; as the prosocial behaviour level of the children based on the mothers' views decreased, the prosocial behaviour level of the children based on the fathers' views increased. No statistically significant correlation was determined between the views of mother and teacher and between the views of father and teacher. Additionally, no statistically significant correlation was found between prosocial behaviours of children, mothers and fathers. A statistically significant and positive correlation at low level was determined between the prosocial behaviour levels of mothers and fathers. According to this result; as the prosocial behaviour level of the mothers increased, the prosocial behaviour level of the fathers also increased; and as the prosocial behaviour level of the mothers decreased, the prosocial behaviour level of the fathers also decreased.

Discussion and Conclusion

According to the results of this study, in which the prosocial behaviours of 60-72 month-old children were examined based on views of their mothers, fathers and teachers and where the correlation between the prosocial behaviours of mothers, fathers and children was investigated; no significant correlation was observed between the prosocial behaviours of children based on views of mother-teacher and father-teacher. It can be asserted that assessments of mothers and fathers regarding prosocial behaviours of their children were not parallel with the teachers' assessments. This situation can be interpreted as the fact that mothers and fathers approach to their children from a more subjective point of view than their teachers and thus differences can occur in the evaluation.

Another result of the study was that there was no correlation between mothers, fathers and children's prosocial behaviours. This result did not coincide with the results of the study of Bağcı (2015). In the study of Bağcı (2015), a significant correlation was revealed between

the prosocial behaviour levels of mother-father and children. However, in the study of Bağcı (2015), the prosocial behaviour levels of children were determined according to the views of the mothers and fathers; whereas, it was determined according to the teachers' views in this study. Therefore, in the study of Bağcı (2015) it was considered that the fathers and mothers had an optimistic point of view towards the prosocial behaviours of them and their children, which might reflect on these results.

In the study, a significant correlation was found between the prosocial behaviour levels of mothers and fathers. The mothers and fathers had a parallel opinion while evaluating the prosocial behaviours of their children; whereas, a parallelism was also observed between the individual prosocial behaviours. Concerning this adjustment between the spouses, the researchers (Kublay and Oktan, 2015; Yılmaz, 2001) stated that the adjustment between the spouses was very important in the process of a healthy marriage and child rearing. Thus, the results present the expectation according to this information in the literature.

There are some limitations in this study examining the prosocial behaviours of preschool children based on the views of mothers, fathers and teachers and investigating the correlation between mother-father-child behaviours. In accordance with the limitations and results, the future studies should include larger sample groups from different age groups. In addition to the mother, father and teacher's views; information related to prosocial behaviours should be collected by using techniques such as peer views and observation. Studies that analyze the different variables affecting the prosocial behaviours should be conducted. The prosocial behaviours should be followed longitudinally. Fathers and mothers and preschool teachers should also be a positive model to the young children in terms of prosocial behaviours. The teachers should prepare educational programs for children who are required to be supported in terms of prosocial behaviour in the classroom. Applications that support peer relations should be implemented. Family involvement studies should be conducted so that prosocial behaviours are strengthened at home.

Anne-Baba-Öğretmen Görüşlerine Göre Küçük Çocukların Olumlu Sosyal Davranışları ve Anne-Baba-Çocuk Olumlu Sosyal Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Hülya Gülay Ogelman¹, Merve Canbeldek^{2*}

^{1,2}Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:
Alındı 28.03.2016
Düzeltilmiş hali
alındı 16.06.2016
Kabul edildi
28.06.2016
Çevrimiçi yayımlandı
30.06.2016

ÖZET

Çalışmada, anne-baba-öğretmen görüşlerine göre küçük çocukların olumlu sosyal davranışları ve anne-baba-çocuk olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklem grubunu, 52-72 aylık 92 çocuk, bu çocukların anneleri (N=92) ve babaları (N=92) oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; Kişisel Bilgi Formu, Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği Olumlu Sosyal Davranış Alt Ölçeği, Çocuk Prososyallik Ölçeği (Anne/ Baba Formları) ve Yetişkin Prososyallik Ölçeği (Anne/ Baba Formları) kullanılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre çocukların anne görüşüne göre olumlu sosyal davranış ile baba görüşüne göre olumlu sosyal davranışları arasında orta düzeyde anlamlı ve olumlu yönde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca çocukların, annelerinin ve babalarının olumlu sosyal davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir.

© 2016 AUJES. Tüm hakları saklıdır

Anahtar Kelimeler:

Olumlu Sosyal Davranış, Okul Öncesi Dönem Çocuğu, Anne, Baba

Giriş

Okul öncesi dönem çocuk gelişimi açısından kritik bir dönemdir ve bu dönemde gelişimin her boyutunda hızlı değişimler yaşanmaktadır. Fiziksel gelişim bu yaş çocuklarına geniş bir hareket alanı oluştururken, dil gelişimi çocuğun çevresiyle etkileşimini zenginleştirmektedir. Bu dönemde, zihinsel gelişim çocuğun fiziksel ve sosyal çevresine yönelik farkındalığını arttırmaktadır. Sosyalleşme açısından ise çocuk sosyalleşme gereksinimini daha çok hissedebilmektedir. Bu dönemde çocuk için duygular farklı anlam kazanmakta ve çocuk içinde bulunduğu ortam içerisinde sosyalleşmeye başlamaktadır (Yaşar, 2014).

* Sorumlu yazarın adresi: Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitim ABD, Denizli

E-mail: mcanbeldek@pau.edu.tr

Telefon: 0258-296 11 68

Çocukların sosyalleşme sürecini başlatıp, devam ettirebilmeleri için gereken bazı sosyal-duygusal beceriler ve yeterlilikler söz konusudur. Okul öncesi dönemde sosyal yeterlilik akranlarla karşılıklı ve tatmin edici ilişkileri başlatmayı ve sürdürmeyi ifade etmektedir (Payton, Wardlaw, Graczyk, Bloodworth, Tromsett ve Weissberg, 2000). İlişkileri sürdürmeyi sağlayan işbirliği, nezaket, yardımseverlik gibi olumlu sosyal davranışlar da, bu dönemde başlamakta ve yıllar ilerledikçe gelişmektedir (Hay, Payne ve Chadwick, 2004). Olumlu sosyal davranışlar, başkalarına fayda sağlama amacı güden gönüllü davranışlar olarak tanımlanmakta (Eisenberg, Fabes ve Spinrad, 2006) ve sadece sosyal beceriler içerisinde yer almamaktadır. Tam anlamıyla geliştiği zaman olumlu sosyal davranışlar dostluk, koruma, samimiyet ve empati, diğerlerinin duygularıyla ilgilenmeyi içeren geniş bir yelpazede değerlendirilebilmektedir (Dereli, 2008). Olumlu sosyal davranışların gelişmesinde, çocuğun kendi durumunu iyileştirme ve diğer insanların durumunu iyileştirme becerileri etkilidir. Bu davranışların gelişiminde özgecilik ve empatinin önemi de büyüktür (Gülay, 2010). Aynı zamanda olumlu sosyal davranış içerisinde fedakârlık, bir bedel ödeme hatta risk almak gibi davranışlar da yer alabilmektedir. Olumlu sosyal davranışlar uyum sağlama ve akran iletişiminde de belirleyici rol üstlenmektedir (San Bayhan ve Artan, 2007).

Olumlu sosyal davranışın gelişimi için üç adım gereklidir: Farkındalık, karar verme ve davranışı gerçekleştirme. Farkındalık, başkalarının desteklenmeye, yardıma gereksinimi olduğunu fark edebilmesi; karar verme, başkalarının durumlarını fark ettikten sonra yardım etmeye, desteklemeye karar vermesi; davranış, kararı uygulayıp, başkalarına yardım edip destekleyebilmesidir (Gülay, 2010). Olumlu sosyal davranışlar ilk olarak 2-3 yaşlarında ortaya çıkmaya başlamakta ve hemen hemen diğer çocuklarla oyun oynamaya ilgi gösterdikleri zamana denk gelmektedir. Çocuklar bu dönemde canı acıyan çocuğa yardım teklif etmekte, oyuncaklarını vermekte, onları kucaklayarak rahatlatmaya ve neden üzgün olduklarını anlamaya çalışmaktadırlar (Bee ve Denise, 2003; akt. Dereli, 2008). Olumlu sosyal davranışların öğrenilememesi, toplum içerisinde yaşayan ve gelişen çocuğun ileriki yaşamındaki olası olumsuz davranışlarının belirleyici olabilmektedir. Oysa ki olumlu sosyal davranışlara sahip olan çocukların daha kalıcı arkadaşlıklara sahip oldukları, hayatlarından daha memnun ve mutlu oldukları dolayısıyla akranları tarafından kabul edilen, sevilen bireyler olarak yetiştikleri ve bu tip akran iletişiminin olduğu gruplarda

da işbirliği, yardımlaşma, paylaşma gibi temel sosyal becerilerin daha sık görüldüğü ve okula uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Gülay, 2011; Hay ve Pawlby, 2003; Kostelnik vd., 2005; Ladd ve Profilet, 1996).

Okul öncesi dönemde olumlu sosyal davranışların kazanılmasında aile, mizaç, cinsiyet, yaş gibi birçok unsurun etkisi bulunabilmektedir (Feldman, 2005). Çocukların olumlu sosyal davranışları öğrenmelerinde ilk rol modelleri anne-babalarıdır. Çocuklar anne-babalarını gözlemleyerek öğrenirler. Anne-babanın model olması, çocuğun davranışları karşısında rehberlik yapabilmesi, açıklamalarda bulunarak çocuk ile etkileşim halinde bulunması olumlu sosyal davranışların öğrenilmesi ve kazanılmasında önem taşımaktadır (San Bayhan ve Artan, 2007; Staub, 2005).

Türkiye’de yaşamın ilk yıllarında olumlu sosyal davranışla ilgili yapılan çalışmalar son yıllarda artış göstermiştir (Bağcı, 2015; Gülay 2010; Günindi, 2008; Kuyucu ve Tepeli, 2013; Uzmen ve Mağden, 2002). Bu çalışmalar içinde anne-babaların olumlu sosyal davranışlarının çocuklarının olumlu sosyal davranışlarıyla ilişkisini inceleyen bir çalışmaya (Bağcı, 2015) rastlanmıştır. Anne, baba ve öğretmen görüşü olmak üzere üç kaynaktan çocukların olumlu sosyal davranışları ile ilgili elde edilen bulguları karşılaştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Küçük çocukların olumlu sosyal davranışlarına yönelik araştırmaların artırılması gerekmektedir. Bu sayede küçük çocukların sosyal yeterlilikleri ile ilgili detaylı bilgilere ulaşmak mümkün olabilecektir. Buradan yola çıkarak, bu çalışmada 60-72 aylık çocukların olumlu sosyal davranışları ile ilgili farklı kaynaklardan bilgi toplamaya ve anne-baba-çocuk olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkiye dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amaçları şu şekilde belirtilebilir:

- 60-72 aylık çocukların olumlu sosyal davranışlarına yönelik anne, baba ve öğretmen görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
- 60-72 aylık çocukların olumlu sosyal davranışları ile anne ve babalarının olumlu sosyal davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. İlişkisel tarama yöntemi, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evrenini Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı, Pamukkale, Bozkurt, Babadağ ve Güney ilçelerindeki ilkokullara bağlı anasınıflarına devam eden 52-72 ay arası 92 çocuk, anne ve babaları (92 anne-92 baba) oluşturmaktadır. Bu evreni temsil etmek üzere oransız küme örnekleme yöntemi ile belirlenen evrenden farklı 10 anasınıfına devam eden 92 çocuk seçilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların yaş ortalaması 65 aydır. Oransız küme yöntemi ile evrendeki her küme örnekleme seçilmek için birbirine eşit şansa sahiptir (Karasar, 2013).

Araştırmaya katılan 92 okul öncesi dönem çocuğunun 48'i (%52.2) kız, 44'ü (%47.8) erkektir. Araştırmaya katılan annelerin 42'si (%45.7) 20-30 yaş aralığında, 46'sinin (%50.0) 31-40 yaş aralığında, 4'ünün (%4.3) 40 yaş ve üstü olduğu belirlenmiştir. Annelerin 4'ü (%4.3) okur yazar değilken, 43'ü (%46.7) ilkokul mezunu, 25'i (%27.3) ortaokul, 16'sı (%17.4) lise, 4'ü (%4.3) üniversite mezunudur. Annelerin 68'i (%73.9) ev hanımı, 2'si (%2.2) memur, 19'u (%20.7) işçi, 3'ü (%3.3) serbest meslek sahibidir.

Babaların 17'si (%18.5) 20-30 yaş aralığında, 63'ü (%68.5) 31-40 yaş aralığında, 12'si (%13.0) 40 yaş ve üstündedir. Babalar içinde okur yazar olmayan bulunmamaktadır. Babaların 37'si (%40.2) ilkokul mezunu, 23'ü (%25.0) ortaokul, 22'si (%23.9) lise, 10'u (%10.9) üniversite mezunudur. Babaların 1'i (%1.1) işsiz iken 48'i (%52.2) işçi, 32'si (%32.0) serbest meslek sahibidir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama araçları olarak; Kişisel Bilgi Formu, Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği Olumlu Sosyal Davranış Alt Ölçeği, Çocuk Prososyallik Ölçeği (Anne/ Baba Formları) ve Yetişkin Prososyallik Ölçeği (Anne/ Baba Formları) kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu çalışma grubundaki anne, baba ve çocukların demografik bilgilerini içermektedir.

Ladd Profilet Çocuk Davranış Ölçeği-Akranlarına Karşı Yardımı Amaçlayan Sosyal Davranışlar Alt Ölçeği; Gary W. Ladd ve Suzan M. Profilet (1996) tarafından öğretmen görüşleri doğrultusunda, okul öncesi dönem çocuklarının okulda akranlarıyla olan ilişkilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş 44 maddelik bir ölçme aracıdır. Ölçek üçlü likert tipinde hazırlanmış olup, "Uygun Değil", "Bazen Uygun", "Tamamen Uygun" ifadeleriyle öğretmenler tarafından değerlendirilmektedir (Ladd ve Profilet, 1996). Ölçek Gülay tarafından 2008'de Türkçeye uyarlanmıştır. Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği altı alt ölçekten oluşmaktadır. Çocuk Davranış Ölçeği toplam puan üzerinden değerlendirilmemektedir. Ölçeğin alt ölçeklerinin toplam puanları ayrı ayrı kullanılmaktadır. Alt ölçeklerden elde edilen puan arttıkça, alt ölçeğin hedeflediği davranışın çocuk daha tarafından daha sıklıkla gösterildiği düşünülmektedir. Araştırmada kullanılan Akranlarına Karşı Yardımı Amaçlayan Sosyal Davranışlar Gösterme alt ölçeği, 10 maddedir. Alt ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması sırasında elde edilen iç tutarlılık katsayısı .92'dir. Akranlarına Karşı Yardımı Amaçlayan Sosyal Davranışlar alt ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 30'dur (Gülay, 2008). Bu araştırmada alt ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı .88 olarak bulunmuştur. Alt ölçek, okul öncesi eğitimi öğretmenleri tarafından doldurulmaktadır.

Çocuk Prososyallik Ölçeği (Anne/Baba Formu); Ölçek Bower (2012) tarafından düzenlenmiştir. Bower (2012) bu ölçme aracını, Strayer (1985) tarafından geliştirilen Çocuk Dereceleme Anketi (Child Rating Questionnaire) ve Weir, Stevenson ve Graham (1980) tarafından geliştirilen Prososyal Davranış Anketine (Prosocial Behavior Questionnaire) dayandırarak geliştirmiştir (Bower, 2012). Öğretmen, anne ve baba tarafından 60-72 aylık çocuklar için doldurulabilen ölçme aracında, çocukların olumlu sosyal davranışları gösterme sıklıklarına göre değerlendirilmesi beklenmektedir. Yedili (1-hiçbir zaman ile 7-her zaman arasında değişen) likert tipi, 22 maddeli bir ölçektir. Bu çalışmada, ölçeğin yalnızca anne ve baba formları kullanılmıştır. Ölçekten alınan yüksek puan, çocukların olumlu sosyal davranışlarının yüksek düzeyde olduğuna işaret etmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 154, en düşük puan 22'dir. Bağcı'nın (2015) yapmış olduğu Türkçe'ye uyarlama çalışması sonucunda ölçek 7'li likert ölçekten "hiçbir zaman", "nadiren",

"bazen", "genellikle", "her zaman" olarak 5' li likert ölçeğe dönüştürülmüştür. Anne formu 21 maddeden oluşurken, baba formu 22 maddeden oluşmaktadır (Bağcı, 2015). Bu araştırmada anneler tarafından doldurulan ölçeğin güvenirlik katsayısı .91; baba formunun güvenirlik katsayısı .93 olarak belirlenmiştir.

Yetişkin Prososyallik Ölçeği (Anne/Baba Formu); Ölçek Caprara, Steca, Zelli ve Capanna (2005) tarafından yetişkinlerin paylaşma, yardımlaşma, ilgilenme ve empati gibi olumlu sosyal davranışlarını değerlendirmek için geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Orijinal ölçek 4 alt boyut ve 16 maddeden oluşmaktadır. Orijinal ölçekte yetişkinlerin belirtilen davranışları 1 (hiçbir zaman) ile 7 (her zaman) arasındaki sıklık belirten derecelerden uygun olanını işaretlemeleri beklenmektedir (Caprara, Steca, Zelli ve Capanna, 2005). Ölçek Bağcı tarafından 2015'de Türkçe'ye uyarlanmıştır. Uyarlama sırasında gelen uzman görüşleri doğrultusunda ölçek 7'li likert ölçekten "hiçbir zaman", "nadiren", "bazen", "genellikle", "her zaman" olarak 5' li likert ölçeğe dönüştürülmüştür. Ayrıca anne formunun güvenirlik katsayısı .70; baba formunun güvenirlik katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır (Bağcı, 2015). Bu araştırmada ise anne formunun güvenirlik katsayısı .89, baba formunun güvenirlik katsayısı .92 olarak bulunmuştur.

Uygulama

Araştırma verileri 2015-2016 eğitim-öğretim yılının güz döneminde toplanmıştır. Öğretmenler Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği Olumlu Sosyal Davranış Alt Ölçeğini; anne-babalar ise çocukları için Çocuk Prososyallik Ölçeği (Anne/ Baba Formları)'ni; kendileri için ise Yetişkin Prososyallik Ölçeği Anne/ Baba formlarını doldurmuşlardır. Öğretmenler ve anne-babalar veri toplama sürecinden önce, araştırma ve ölçme araçları hakkında bilgilendirilmişlerdir.

Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, SPSS 23.0 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Araştırma tanımlayıcı istatistik değerlerine ulaşabilmek için puan ortalamaları ve standart sapma değerleri hesaplanmış ve verilerinin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için tek örneklem Kolmogorov Smirnov Testi uygulanmıştır. Elde edilen analiz sonuçlarına göre anne görüşüne göre çocuk olumlu sosyal davranış puanı (K-S(Z) = .090; $p > 0.05$), baba görüşüne göre çocuk olumlu sosyal davranış puanı (K-S(Z)= .066; $p > 0.05$) ve anne olumlu sosyal davranış

puanı (K-S(Z)= .092; $p>0.05$) normal dağılım gösterirken, öğretmen görüşüne göre çocuk olumlu sosyal davranış puanı (K-S(Z)= .114; $p\leq 0.05$) ve baba olumlu sosyal davranış puanının (K-S(Z)= .131; $p<0.05$) normal dağılım göstermediği belirlenmiştir.

Normal dağılmayan verilerden dolayı araştırma sorularına yanıt verebilmek için non-parametrik bir teknik olan Spearman's Korelasyon hesaplama tekniğinin kullanılmasına karar verilmiştir. İlişki katsayısının 1.00 olması mükemmel bir pozitif ilişkiyi ifade ederken, -1.00 olması mükemmel negatif bir ilişkiyi ve .00 olması ise ilişkinin olmadığını ifade etmektedir. İlişki katsayısının mutlak değer olarak .70 - 1.00 arasında olması yüksek, .70-.30 arasında olması orta ve .30 - .00 arasında olması ise düşük bir ilişkiyi ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2010).

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde anne baba ve öğretmen görüşlerine göre çocukların olumlu sosyal davranış düzeylerine ilişkin korelasyon analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 1. Anne, Baba ve Öğretmen Görüşüne Göre Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Olumlu Sosyal Davranış Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Spearman's Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	M	SD	1	2	3
Anne görüşüne göre çocuk olumlu sosyal davranışı	78.79	13.80	-		
Baba görüşüne göre çocuk olumlu sosyal davranışı	83.11	14.84	.541*	-	
Öğretmen görüşüne göre çocuk olumlu sosyal davranışı	12.50	4.47	.030	.001	-

* $p<.01$

Tablo 1'de Spearman's Korelasyon analizi sonucunda elde edilen bulgulara göre çocukların anne görüşüne göre olumlu sosyal davranışı ile baba görüşüne göre olumlu sosyal davranışları arasında orta düzeyde anlamlı ve olumlu yönde bir ilişki bulunmuştur ($p= 0.541$; $p<.01$). Buna göre anne görüşüne göre çocuğun olumlu sosyal davranış düzeyi arttıkça, baba görüşüne göre de çocuğun olumlu sosyal davranış düzeyi artmakta; anne görüşüne göre çocuğun olumlu sosyal davranış düzeyi azaldıkça, babaya göre de azalabilmektedir. Anne ve öğretmen ile baba ve

öğretmen görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde ilişki belirlenmemiştir ($p>.05$). Tabloda, anne ve babaların çocukların olumlu davranışlarına yönelik puanlarının ölçeklerin puan ortalamalarının üzerinde olduğu, öğretmen görüşüne göre puanların ise ortalamanın altında olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Öncesi Dönem Çocukların, Anne ve Babalarının Olumlu Sosyal Davranışları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Spearman's Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	M	SD	1	2	3
-Çocuk olumlu sosyal davranışı	12.50	4.48	-		
-Anne olumlu sosyal davranışı	64.28	9.65	-.09	-	
-Baba olumlu sosyal davranışı	65.64	14.02	.004	.251*	-

* $p<.05$

Tablo 2'ye göre Spearman's Korelasyon analizi sonucunda, çocukların, annelerinin ve babalarının olumlu sosyal davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir (anneler için $\rho = -.09$; $p>.05$; babalar için $\rho = .004$; $p>.05$). Anneler ile babaların olumlu sosyal davranış düzeyleri arasında istatistiksel açıdan düşük düzeyde anlamlı ve olumlu yönde ilişki belirlenmiştir ($\rho = .251$; $p<.05$). Bu sonuca göre annelerin olumlu sosyal davranış düzeyi arttıkça, babaların da olumlu sosyal davranış düzeyi artmakta; annelerin olumlu sosyal davranış düzeyi azaldıkça, babaların da olumlu sosyal davranış düzeyi azalmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

60-72 aylık çocukların olumlu sosyal davranışlarının anne, baba, öğretmen görüşüne göre incelendiği ve anne, baba, çocuk olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkinin ele alındığı bu çalışmanın bulgularına göre; anne-öğretmen ve baba-öğretmen görüşüne dayalı çocukların olumlu sosyal davranışları arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır. Annelerin ve babaların çocuklarının olumlu sosyal davranışlarla ilgili değerlendirmelerinin öğretmenlerle paralellik taşımadığı söylenebilir. Bu durum, anne ve babaların çocuklarına karşı öğretmenlere göre daha subjektif bir bakış açısıyla yaklaşabilecekleri ve bu durumun da değerlendirmede farklılıklar oluşturabileceği şeklinde yorumlanabilir. Bu yorumu güçlendiren araştırmadaki bulgulardan biri, annelerin, babaların ve öğretmenlerin çocuklar için verdikleri puanların ortalamalarında yer almaktadır. Şöyle ki, anne ve babalar

çocuklarını ortalama puanın üzerinde değerlendirirken, öğretmenler ortalamanın altında değerlendirmişlerdir (bkz. tablo 1). Anne, babalar, öğretmenlere göre çocuklarının daha üst düzeyde olumlu sosyal davranışlara sahip olduklarını düşünmektedirler. Ayrıca öğretmenler, çocukları akran grubu içerisinde düzenli olarak gözleme fırsatını bulabilirken, anne ve babanın çocuklarına yönelik bu tür bir gözlem fırsatı (öğretmenlere göre) oldukça sınırlıdır. Bu durumun öğretmenler, anneler ve babalar arasındaki değerlendirme farklılığını ortaya koyabileceği düşünülmektedir. Anne, babaların çocuklarının olumlu sosyal davranışlarını daha sübjektif bir bakış açısıyla değerlendirebilecekleri yönündeki benzer bir bulgu Kakavoulis (1998) tarafından yapılan çalışmada elde edilmiştir. Kakavoulis (1998), okul öncesi dönemde çocuğu olan anne ve babaların çocuklarının olumlu sosyal davranışlarına yönelik görüşlerini incelemiş ve anne-babaların çocuklarının bebeklik yıllarından itibaren olumlu sosyal davranışları sergilediğini ifade ederek, çocuklarını olumlu sosyal davranışlarda oldukça yeterli olduğunu ifade ettiklerini ve iyimser bir bakış açısına sahip olduklarını ifade etmiştir (Kakavoulis, 1998). Bazı araştırmacılar da (Eisenberg, Fabes ve Spinrad, 2006; Laibe, Carlo, Torquati ve Ontai, 2004; Ömeroğlu ve diğ., 2014) öğretmenlerin çocukları değerlendirmede, annelere göre daha gerçekçi bir tutum sergileyebildiklerini ifade etmektedirler. Anne ve babanın çocuklarının olumlu sosyal davranışları gerçekçi bir bakış açısıyla değerlendirmesindeki zorluğu düşündüren diğer bir bulgu, anne ve babanın görüşleri arasındaki olumlu yönde, anlamlı düzeydeki ilişki bulgusudur. Bu sonuca göre anne ve babanın çocuklarının olumlu sosyal davranışlarıyla ilgili değerlendirmeleri birlikte artış ya da azalma gösterebilmektedir. Anne ve baba konu ile ilgili paralel görüşlere sahip oldukları ve birbirlerinden etkilenebildikleri düşünülmektedir. Bağcı (2015) tarafından 60-72 aylık 200 çocuk, 200 anne ve 200 baba ile gerçekleştirilen çalışmada, anne ve baba görüşleri arasında yüksek düzeyde olumlu yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Bu açıdan iki çalışmanın bulguları paralellik göstermektedir.

Araştırmadaki bir diğer bulgu, anne, baba ve çocuğun olumlu sosyal davranışları arasında ilişkinin olmamasıdır. Bu bulgu, Bağcı'nın (2015) araştırmasındaki bulgu ile örtüşmemektedir. Bağcı'nın (2015) çalışmasında, anne-baba ve çocuk olumlu sosyal davranış düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki belirlenmiştir. Ancak Bağcı'nın (2015) çalışmasında, çocukların olumlu sosyal davranış düzeyleri anne ve baba görüşlerine göre belirlenirken, bu çalışmada

öğretmen görüşüne göre belirlenmiştir. Dolayısıyla Bağcı'nın (2015) çalışmasında anne ve babaların kendileri ve çocuklarının olumlu sosyal davranışlarına yönelik iyimser bir bakış açısı içinde oldukları ve bunun da sonuçlara yansiyabileceği düşünülmektedir. Uzman ve Mağden (2002), olumlu sosyal davranışın gelişiminde anne-babanın yanı sıra evdeki ortamın ve çocukların mizaçlarının da etkisinin olduğunu ve hangi değişkenin ne kadar etkili olduğu yönündeki araştırmaların devam ettiğini belirtmişlerdir. Bu araştırmada anne-baba ve çocuk olumlu sosyal davranışları arasında ilişkinin olmaması, çocukların olumlu sosyal davranışlarını etkileyen başka değişkenlerin (cinsiyet, mizaç gibi) olabileceğini düşündürmektedir. Sanson, Hemphill ve Smart da (2002) olumlu sosyal davranışın gelişiminde mizaç, sosyal dünyaya yönelik algı, motivasyon gibi içsel unsurların etkili olabildiğini ifade etmiştir.

Araştırmada, anne ve babanın olumlu sosyal davranış düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin de olduğu belirlenmiştir. Anne ve babalar çocuklarının olumlu sosyal davranışlarını değerlendirirken de paralel bir bakış açısına sahip olmuşlardır, bireysel olarak olumlu sosyal davranışları arasında da paralellik gözlemlenmektedir. Eşler arasındaki bu uyum konusunda araştırmacılar (Kublay ve Oktan, 2015; Yılmaz, 2001) eşler arası uyumun sağlıklı bir evlilik ve çocuk yetiştirme sürecinde oldukça önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Dolayısıyla bulgular, alan yazındaki bu bilgilere göre beklenilene yansıtılmaktadır.

Okul öncesi dönem çocuklarının olumlu sosyal davranışlarının anne, baba ve öğretmen görüşlerine göre incelenip, anne-baba-çocuk davranışları arasındaki ilişkinin de ele alınacağı benzer çalışmalarda anne, baba ve öğretmen görüşünün yanı sıra akran görüşü, gözlem gibi tekniklerle de olumlu sosyal davranışlara ilişkin bilgi toplanması önerilebilir. Olumlu sosyal davranışları etkileyen farklı değişkenleri ele alan çalışmalar yapılabilir ve olumlu sosyal davranışlar boylamsal olarak izlenebilir. Anne-babalar ve okul öncesi eğitimi öğretmenleri küçük çocuklara olumlu sosyal davranışlar açısından da olumlu model olabilirler. Öğretmenler, sınıfta olumlu sosyal davranış açısından desteklenmesi gereken çocuklar için eğitim programları hazırlayabilirler. Akran ilişkilerini destekleyici uygulamalar gerçekleştirilebilir. Olumlu sosyal davranışların evde pekiştirilmesi için aile katılımı çalışmaları uygulanabilir. Okul öncesi dönemde olumlu sosyal davranışların belirlenmesine yönelik akran görüşüne dayalı ölçme araçları ve gözlem formları geliştirilebilir.

Kaynaklar

- Bağcı, B. (2015). *Çocuk ve yetişkin prososyallik ölçeklerinin geçerlik güvenirlik çalışması ve çocuk ile anne-baba prososyal davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı istatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum*. (11. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bower, A. A. (2012). *What we do when children are good: How parents reinforce their preschool children's prosocial behaviors, and the effectiveness of these strategies across contexts*. Unpublished Master's Thesis, University of Nebraska, Omaha.
- Caprara, G. V., Steca, P., Zelli, A., & Capanna, C. (2005). A new scale for measuring adults' prosocialness. *European Journal of Psychological Assessment, 21*, 77-89.
- Dereli, E. (2008). *Çocuklar için sosyal beceri eğitim programının 6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T.L. (2006). Prosocial development. In N. Eisenberg, W. Damon, ve R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (6th ed.). 646–718. New York, NY: Wiley.
- Elliott, S. N., Sheridan, S. M., & Gresham, F. M. (1989). Assessing and treating social skills deficits: a case of study for the scientists-practioner. *Journal of School Psychology, 27*(2), 197-222.
- Feldman, P. S. (2005). *Development across the life span*. (3 th. edition). USA: Peerson Education Ltd. Prentice Hall.
- Gülay, H. (2008). *5-6 yaş çocuklarına yönelik akran ilişkileri ölçeklerinin geçerlik güvenirlik çalışmaları ve akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gülay, H. (2010). *Okul öncesi dönemde akran ilişkileri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Gülay, H. (2011). 5-6 yaş grubu çocuklarda okula uyum ve akran ilişkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(36), 1-10.

- Günindi, N. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik beceriler arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hay, D. F., & Pawlby, S. (2003). Prosocial development in relation to children's and mothers' psychological problems. *Child Development*, 74(5), 1314–1327.
- Hay, D. F., Payne, A., & Chadwick, A. (2004). Peer relations in childhood. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45, 84–108.
- Kakavoulis, A. K. (1998). Early childhood altruism: how parents see prosocial behavior in their young children. *Early Child Development and Care*, 140, 115-126.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi* (25. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kostelnik, M. J., Whiren, A. P., Soderman, A. K., & Gregory, K. (2005). *Guiding children's social development. Theory to Practice*. USA: Thomsom & Demler Learning.
- Kubluy, D. ve Oktan, V. (2015). Evlilik uyumu: değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 25-35.
- Kuyucu, Y. ve Tepeli, K. (2013). 60-72 aylık çocukların akranlarına karşı gösterdikleri tepkilerinin duyguları anlama becerileri açısından incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36, 91-100.
- Ladd, G.W., & Profilet, S.M. (1996). The child behaviour scale: a teacher–report measure of young children's aggressive, withdrawn, and prosocial behaviours. *Development Psychology*, 32(6), 1008–1024.
- Laibe, D., Carlo, G., Torquati, J., & Ontai, L. (2004). Children's perception of family relationships as assessed in doll story completion task: links to parenting, social competence, and externalizing behavior. *Social Development*, 13(4), 551-569.
- Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Aydoğan, Y., Çakan, M., Özyürek, A., Gültekin Akduman, G. ve diğerleri. (2014). Okul öncesi çocuklar için sosyal beceri destek eğitimi öğretmen rehber kitabı (OSBEP). http://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_06/02034638_okulncesiocuklari nsosyalbeceridestekeitimiretmenrehberkitab.pdf. Erişim tarihi: 15.06.2016.
- Payton, J. W., Wardlaw, D. M., Gracyzk, P. A., Bloodworth, M. R., Tompsett, C. J., & Weissberg, R. (2000). Social and emotional learning: a framework for

- promoting mental health and reducing risk behaviors in children and youth. *Journal of School Health*, 70(5), 179-185.
- San-Bayhan, P. ve Artan, İ. (2007). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Sanson, A., Hemphill, S.A., & Smart, D. (2002). Temperament and social development. In P.K. Smith, & C.H. Hart (Eds.), *Blackwell handbook of childhood social development* (pp. 97–116). Oxford: Blackwell Publishing.
- Staub, R. (2005). The roots of goddness: the fulfillment of basic human needs and the development of caring, helping, and non-aggression, inclusive caring, moral courage, active bystandership, and alturism born of suffering. *Nebraska Symposium on Motivation*, 51, 33-72.
- Uzmen, S. ve Mağden, D. (2002). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının prososyal davranışlarının resimli çocuk kitapları ile desteklenmesi. *Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15, 193-212.
- Yaşar, M. (2014). Okul öncesi dönemde sosyal duygusal gelişim. Turan, F. ve İpek Yükselen, A. (Ed.), *Okul öncesi dönemde gelişim içinde* (275-289). Ankara: Hedef Yayıncılık ve Mühendislik.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum: kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Eğitim – Kültür ve Araştırma Dergisi*, 1(4), 49-59.

Kaynak Gösterme

Ogelman, H.G., Canbeldek, M. (2016). Anne-Baba-Öğretmen Görüşlerine Göre Küçük Çocukların Olumlu Sosyal Davranışları ve Anne-Baba-Çocuk Olumlu Sosyal Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 96-111.

Citation Information

Ogelman, H.G., Canbeldek, M. (2016). Examination of the Correlation Between Prosocial Behaviours of Young Children Based on Views of Mother- Father-Teacher and Between Prosocial Behaviours Of Mother- Father- Child. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences*, 6(1), 96-111.